

Fogorvosi anyagtan fizikai alapjai 10.

Hőtani, elektromos, kémiai és optikai tulajdonságok

1

Hőtani tulajdonságok

- hőmérséklet
- hőfelvétel/leadás

Néhány fogászati anyag fajhője:

anyag	c (J/(kg·K))
fogzománc	750
dentin	1260
víz	4190
amalgám	210
arany	126
porcelán	1100
üveg	800
PMMA	1460
cinkfoszfát	500

$$\text{hőkapacitás (C): } C = \frac{\Delta Q}{\Delta T}$$

$$\text{moláris hőkapacitás (c}_v\text{): } c_v = \frac{C}{\nu}$$

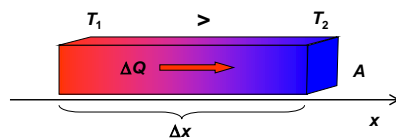
$$\text{fajlagos hőkapacitás — fajhő (c): } c = \frac{C}{m}$$

2

• hővezetés

- rácsrezgések
- szabad elektronok

$$\frac{\Delta Q}{\Delta t} = -\lambda A \frac{\Delta T}{\Delta x} \quad \text{Fourier-törvény}$$

λ — hővezető képesség
hővezetési együttható
 $\text{J}/(\text{s} \cdot \text{m}^2 \cdot \text{K}/\text{m}) = \text{W}/(\text{m} \cdot \text{K})$

Stacionárius esetre jó jellemző!

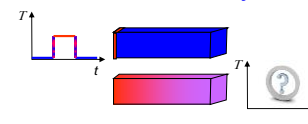
Néhány fogászati anyag hővezetési együtthatója:

anyag	λ (W/(mK))
fogzománc	0,9
dentin	0,6
víz	0,44
amalgám	23
arany	300
porcelán	1
üveg	0,6-1,4
akrilát	0,2
PMMA	0,2-0,3
cinkfoszfát	1,2

3

Nemstacionárius körülmények között:

$$D = \frac{\lambda}{c \cdot \rho}$$

D — hőmérséklet-vezetési
együttható
(hődiffuzivitás)
(m^2/s)

Néhány fogászati anyag hődiffuzivitása:

anyag	λ (W/(mK))	D ($10^{-6} \text{ m}^2/\text{s}$)
fogzománc	0,9	0,5
dentin	0,6	0,2
víz	0,44	0,14
amalgám	23	9,6
arany	300	118
porcelán	1	0,4
üveg	0,6-1,4	0,3-0,7
akrilát	0,2	0,1
PMMA	0,2-0,3	0,12
cinkfoszfát	1,2	0,3

4

• hőtágulás

Lineáris hőtágulás:

$$\frac{\Delta l}{l} = \alpha \Delta T$$

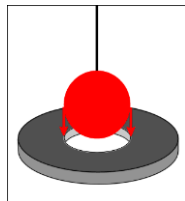
α — lineáris hőtágulási együttható (1/K)

Térfogati hőtágulás:

$$\frac{\Delta V}{V} = \beta \Delta T$$

β — térfogati hőtágulási együttható (1/K)

$$\beta = 3\alpha$$

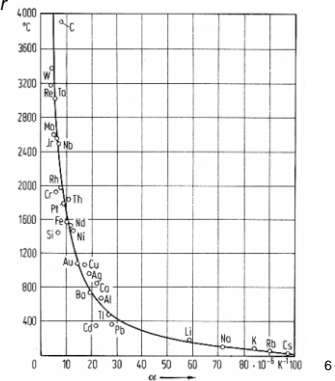
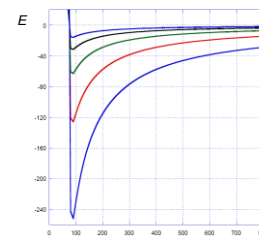
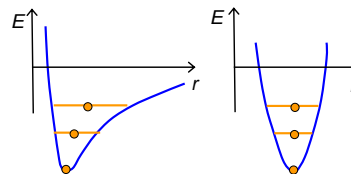

Néhány fogászati anyag lineáris hőtágulási együtthatója:

anyag	α (10^{-6} 1/K)
fogzománc	11,4
dentin	8,3
arany	14,2
aranyötvezetek	11-16
amalgám	≈ 25
porcelán	4-16
akrilát	90
üveg	8
PMMA	90-160
szilikon	100-200
gipsz	15-20
viasz	300-500

5

A hőtágulás háttere:

6

A hőtágulás (esetleges) következménye:

Különböző hőtágulás \Rightarrow feszültségek!

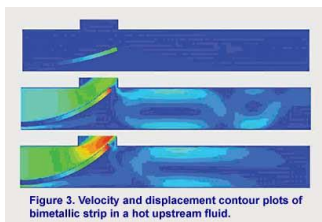
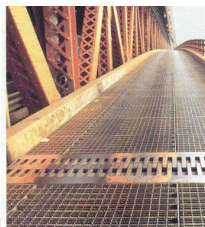
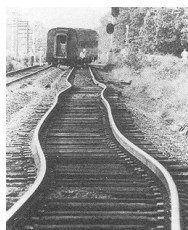

Figure 3. Velocity and displacement contour plots of bimetallic strip in a hot upstream fluid.

7

Egyéb tulajdonságok

• elektromos

Elektromos töltéshordozók: elektron, ionok.

Fajlagos ellenállás (ρ):

$$\rho = \frac{R \cdot A}{l} \quad (\Omega m)$$

Fajlagos vezetőképesség (σ):

$$\sigma = \frac{1}{\rho} \quad ((\Omega m)^{-1} = S/m)$$

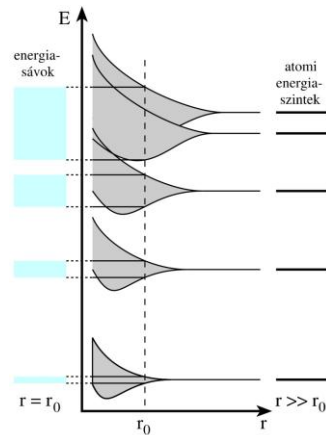
anyag	σ (S/m)	
ezüst	$6,8 \cdot 10^7$	vezetők
arany	$4,3 \cdot 10^7$	
platina	$0,94 \cdot 10^7$	
germánium	2,2	félvezetők
szilikium	$4 \cdot 10^{-4}$	
cirkon	$\approx 10^{-10}$	szigetelők
porcelán	$\approx 10^{-11}$	
üveg	$\approx 10^{-13}$	
PMMA	$\approx 10^{-12}$	
PE	$\approx 10^{-16}$	

8

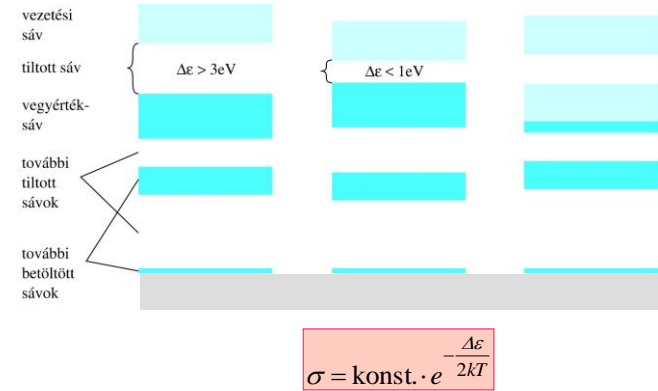
Elektronszerkezet - energiasávok

Sávok feltöltődése:

- energiaminimum
- elektronok száma
- Pauli-elv

9

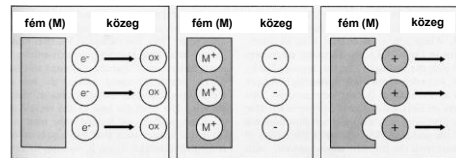
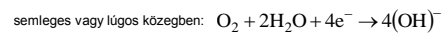
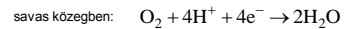
10

• kémiai

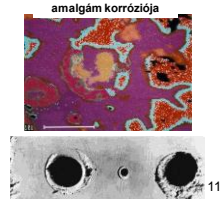
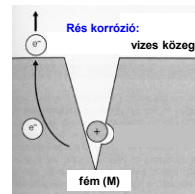
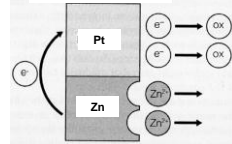
- Fémek oxidációja, korróziója $M \rightarrow M^{n+} + n \cdot e^-$

Elemek galván sora
(tengervízben):

Pt
Au
Ti
Ag
Cu
Ni
Sn
Pb
Al
Zn
↑ inert
↓ aktív

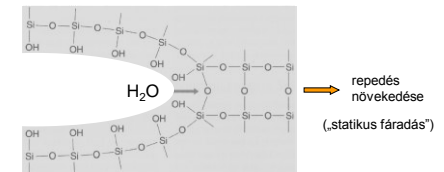
Galvanikus korrózió:

11

- Kerámiák kémiai korróziója

oldódás

- Polimerek degradációja

vízfelvétel (alkohol) → duzzadás, oldódás → kötőerők gyengülése → mechanikai, optikai tulajdonságok változása

UV besugárzás → ionizáció → kovalens kötés felszakadása → lánc szakadás, keresztkötés, ...

12

Optikai tulajdonságok

áttetszőség, szín, ...

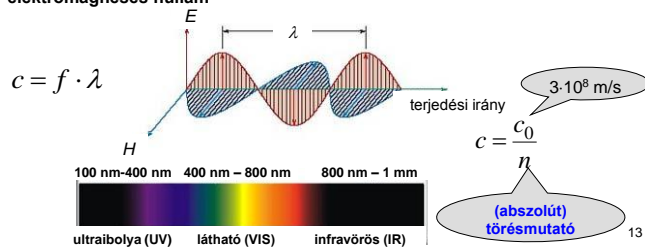

A fény

- elektromágneses hullám
- részecskesugárzás
- energiát szállít
- egyenes vonalban terjed
- kölcsönhat az anyaggal
- egyik keletkezési mechanizmusa: lumineszcencia

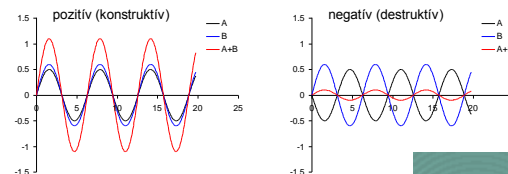
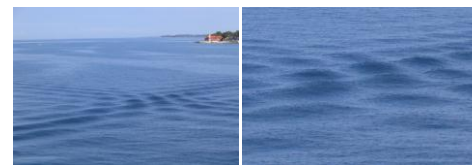
• elektromágneses hullám

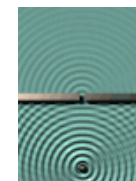
13

• elektromágneses hullám

interferencia

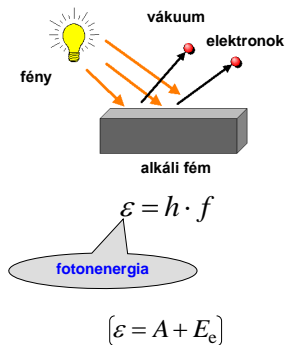
elhajlás (diffrakció)

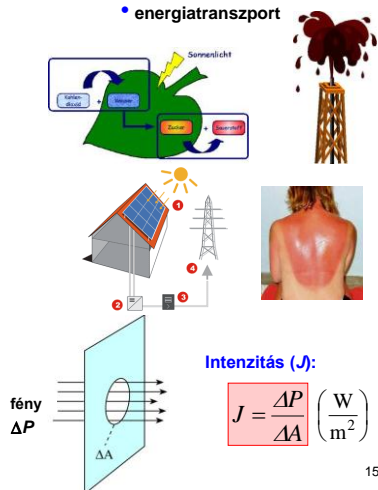
14

• részecskesugárzás

fényelektromos hatás

• energiatranszport

15

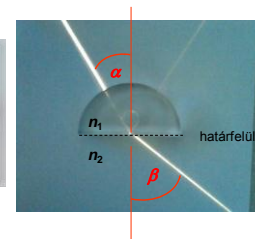
• egyenes vonalban terjed (geometriai optika)

visszaverődés $\alpha = \beta$

fénytörés

Snellius-Descartes tv.: $\frac{\sin \alpha}{\sin \beta} = \frac{c_1}{c_2} = \frac{n_2}{n_1} = n_{21}$

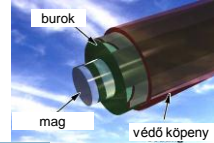
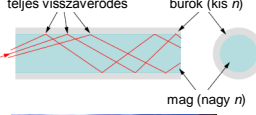
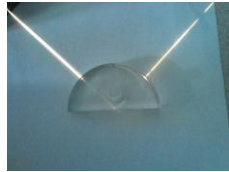
(relatív) törésmutató

határszög

16

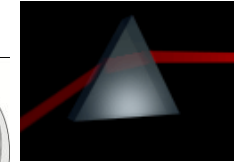
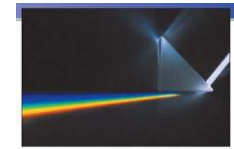
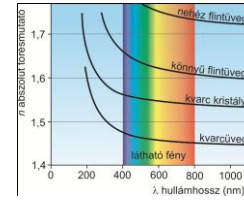
teljes visszaverődés → optikai kábel, endoszkóp

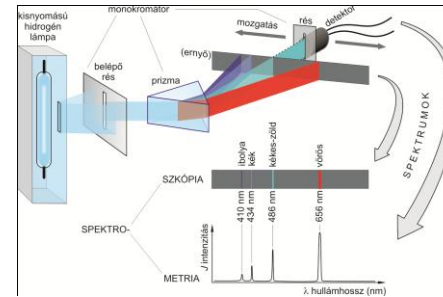
17

diszperzió

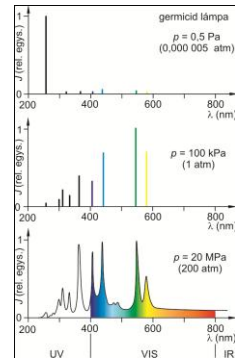
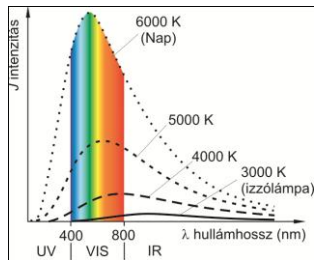
$$n = n(\lambda)$$

18

Emissziós spektrum

HF:
5. fejt.:
1, 2, 5, 6, 8,
9, 10, 32, 35

19